

קטרת, וכמו שיבואר להלן.

והוינן בה: **היבא** אמורה קטורת זו שאליה מתייחסת הברייתא?

אמר רב פפא: בנשיאים, שהביאו אותה בעת חנוכת המזבח, כפי שנאמר בפרשת נשא.

ומקשינן על מה שכתוב בברייתא "זהו קטורת שעלתה ליחיד על מזבח החיצון והוראת שעה היתה", דמשמע שמפני שהיתה קטרת יחיד ובמזבח החיצון היה צורך בהוראת שעה, ומשמע: **אלא, יחיד על מזבח החיצון הוא דלא יביא קטורת, הא על מזבח הפנימי מקריב** אפילו היחיד, והלא אין הדין כן, כמו שנביא בהמשך.

ותו קשיא, דמשמע שרק משום צירוף הקרבת היחיד ומזבח החיצון הוא דהוצרכנו להוראת שעה, ונמצא, **כי על מזבח החיצון יחיד הוא דלא יקטיר, הא ציבור מקריבו** אף על החיצון, **והתניא: יכול** יהא יחיד מתנדב קטורת ומביא **כיוצא בה** כקטורת הנשיאים בתורת נדבה, וקורא **אני בו "מוצא שפתיך תשמר ועשית"**, תלמוד לומר בפרשת תצוה **"לא תעלו עליו קטרת זרה"**, והפסוק הזה מדבר במזבח הפנימי, ולמדנו שגם עליו אין יחיד מביא.

יכול לא יהא יחיד מביא קטורת נדבה בשום ענין מפני שאין מביא חובתו **כיוצא בה**, שלא מצינו קטורת חובה ביחיד, **אבל צבור** ^{ב-1} **יהא מביא** גם נדבה, כיון שמביא קטרת חובה **כיוצא בה** פעמיים בכל יום? תלמוד לומר **"לא תעלו"** בלשון רבים, שאף ציבור לא יביא נדבה.

יכול לא יעלו הציבור קטורת על מזבח הפנימי, **אבל יעלו על מזבח החיצון?** תלמוד לומר **"את שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקודש ככל אשר צויתוך יעשו"** — אין לך בענין הקטורת אלא מה שאמור בענין. דהיינו, רק על מזבח הפנימי.

ואם כן, יהיה קשה על מה דמשמע בברייתא למעלה דיחיד מקטיר נדבה במזבח הפנימי, וכן על מה דמשמע דציבור מקטירים נדבה בחיצון, וכאן מבואר דאין יחיד מקטיר אף בפנימי ואין ציבור מקטירין בחיצון!?

ומשנינן: **אמר רב פפא: מה** שכתוב בברייתא דהוראת שעה היתה מה שהביאו "קטרת יחיד במזבח החיצון" לא תלמד מזה דיחיד מקריב על מזבח הפנימי נדבה, ולא תלמד מזה דציבור רשאי להקטיר על מזבח החיצון. אלא **לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא**

ההטבה אינה עושה חינוך ולכך כתבה המשנה דין זה.

והגרי"ז ביאר שחידוש המשנה בשולחן שאינו מקדש אלא בסידור הלחם, הוא לומר, שאף שמבואר לקמן [פז ב] שהשולחן מקדש קומץ לפסול, בכל אופן אם ישים קומץ בשולחן לא יתחנך בזה, שרק בסידור לחם הפנים מתחנך השולחן.

הרמב"ם שסובר שהיתה הדלקה אף בבוקר, אם כן חידוש המשנה שרק בהדלקת בין הערביים יש חינוך. אולם לדעת שאר ראשונים שלא היתה בבוקר הדלקה אלא הטבה אם כן מהו חידוש המשנה שרק בהדלקת בין הערביים הרי לא היתה כלל עוד הדלקה.

והגרי"ד ביאר, שזה מה שבאה המשנה לחדש, שרק ההדלקה היא עושה חינוך, אבל

ב. "מנחת חינוך", שמביא כל כהן ביום חינוכו או כהן שנתמנה לכהן גדול קודם שמתחיל בעבודה, והיא עשירית האיפה, ובאה בשלמות, ומקריבה הכהן בעצמו.

המנחות הללו נקטרות כליל, כדין מנחת כהן.

חביתי כהן גדול העשויים מ"ב חלות, והקריבים בכל יום מחצה בבוקר ומחצה בערב, לא היו באין חצאין, אלא מביא עשרון שלם מביתו וחוצהו, ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים⁽²⁰⁾.

כהן שמביא מחצה שחרית, ומת, ומינו כהן גדול אחר תחתיו בו ביום קודם הקרבת התמיד של בין הערביים, לא יביא חצי עשרון מביתו לצרף חציו ולא יקריב חצי עשרונו של ראשון שנשאר מן הבקר, אלא, מביא עשרון שלם מביתו, ויקדשו כולו בכלי שרת, וחוצהו, כדי לקיים דין "מחציתה" שיהא מחצה משלם, ומקריב מחצה בין הערבים, ומחצה הנותר מהבאתו של הכהן הגדול החדש — אבד.

נמצאו מעתה שני "חצאין" קריבין, שהרי ראשון הקריב מחצה משלם בבקר, וכן השני בערב, ושני חצאין אחרים, הנותר מן הראשון ומן השני — אובדין.

דאין ציבור מקטירין על מזבח החיצון, ולא אשכחן בציבור קטורת במזבח החיצון, ולא מיבעיא יחיד שאינו מקטיר על מזבח הפנימי, ולא אשכחן הקטרת קטורת ביחיד על מזבח הפנימי, אלא אפילו יחיד על מזבח החיצון אינו מקטיר, על אף דאשכחן בנשיאים, שהם גם היו יחידים, שהקטירו בחיצון. אין ללמוד מזה משום דהוראת שעה היתה.

מתנתין:

בפרשת צו [פרק ו' פסוק י"ג ולהלן] נאמר "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו עשירית האיפה סולת מנחה תמיד, מחציתה בבקר ומחציתה בערב. על מחבת בשמן תעשה, מרבכת תביאנה, תפניני מנחת פיתים תקריב ריח ניחוח לה'. והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה, חק עולם לה' כליל תקטר".

מפרשה זו, המתבארת בסוגיה דלהלן, נלמדים שני חיובים של שתי מנחות שונות.

א. "מנחת חביתין" שמביא הכהן הגדול, שיש בה עשירית האיפה קמח, ומביאה בכל יום מביתו. מחציתה קריבה בבוקר ומחציתה בערב, ונקראת "מנחת חביתין", שכתוב בה "על מחבת בשמן תעשה".

ובעיקר דין מנחת חביתין שהיתה י"ב חלות דעת הרמב"ם שהיה עושה י"ב חלות וחציה של כל חלה היתה קריבה בבוקר דהיינו י"ב חצאין חלות. אולם דעת הראב"ד וכן נראה מדברי רש"י היה מקריב שש חלות בבוקר ושש חלות בערב.

20. בגמרא לעיל [ח א] נחלקו בבאור דברי המשנה, שמי שסובר שאינו קדוש לחצאין סובר שהיה מביא ומקדש כולה, ומי שסובר שמנחת חביתין קדושה לחצאין היה מביא ומקדש קדושת דמים את כולה אבל קדושת הגוף היה מקדש אפילו חציה.

גמרא:

מביא עשרון שלם וחוצהו, ומקריב מחצה, ומחצה אבד.

נמצאו שני "חצאין" קריבין, שמכל עשרון שהובא קרב מחצה, ושני חצאין אובדין. המחצה שנטמא מעשרון ראשון ומחצה הנותר מן השני. ותנא "לא זו אף זו" בא להשמעינו: לא זו בלבד שלא יביא חצאין בתחילה, אלא אפילו הביא שלם ואבד, לא יבא חצי אחר אלא שלם וחוצהו.

כהן גדול שהקריב מחצה שחרית ומת, ומינו כהן גדול אחר תחתיו בו ביום, יכול יביא חצי עשרון מביתו להקרבת מנחת חביתין בין הערביים או יקריב חצי עשרונו של ראשון שנתר, תלמוד לומר "ומחציתה בערב". ואנו לומדים מרבויו האות "ויו" שאף שקיים חצי עשרון דראשון, אינו כשר, אלא מחצה משלם הוא מביא ומקריב⁽²¹⁾.

הא כיצד? מביא עשרון שלם, וחוצהו, ומקריב מחצה ומחצה אבד. נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אובדין⁽²²⁾.

תנו רבנן: אילו נאמר "עשירית האיפה סלת מנחה תמיד, מחצית בבקר ומחצית בין הערבים" ולא "מחציתה", הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית ומקריב, וחוזר ומביא, חצי עשרון מביתו ערבית ומקריב, ולא היה צורך שבהבאה בבקר יהא עשרון שלם. תלמוד לומר "מחציתה בבקר" ומכאן למדנו שבכל פעם — מחצה משלם הוא מביא.

הא כיצד?

מביא עשרון שלם, וחוצהו, ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים.

נטמא מחצה של בין הערבים או שאבד, ועליו להביא אחר להקרבת בין הערביים, יכול יביא חצי עשרון מביתו ערבית ויקריב, תלמוד לומר "ומחציתה בערב", מחצה משלם הוא מביא.

הא כיצד?

הירושלמי במגילה, שמבואר שם שכהן משיח וכהן שעבר, הדין שכהן משיח מביא מנחת חביתין, ומבואר שאם הביא הכהן שעבר כשר, ולכאורה הרי מנחת חביתין לא בא בנדבה ואין זה כשר הרי אינו מחויב. אולם אם נאמר שאין שם הכהן על הקרבן, אם כן, אף שאינו מחויב שהדין הוא שכהן משיח קודם, כיון שיש לו שם כהן גדול הרי זה נקרא מנחת חביתין, וממילא הרי מתקיים בזה ההקרבה של הראשון.

22. התוספות הקשו, לפי מי שסובר שמנחת חביתין קדושה לחצאין, ומבואר לעיל שלדבריו פרוש דברי המשנה שמביא שלם היינו רק קדושת דמים, אם כן, מה שייך לומר שמחצה

21. המקדש דוד הקשה מה צריך פסוק שלא יביא את המנחת חביתין של חבירו [כמבואר ברש"י שלזה בא הפסוק] הרי איך יוכל להביא את החצי עשרון של חבירו הרי הוא קרבן שלו ואין אדם יכול להקריב קרבן חברו.

ותירץ המקדש דוד, שקרבן מנחת חביתין הוא קרבן מיוחד, ואין זה ככל קרבן שהוא נחשב לקרבן הבעלים דהיינו הכהן גדול, אלא זהו קרבן שצריך לבוא לחובת היום. אולם אין זה קרוי על שם הכהן גדול, ולכך היה שייך לומר שאף הכהן גדול השני היה יכול להביאו במקומו כיון שאין זה קרבן הקרוי על שם הכהן גדול הראשון.

והוכיח המקדש דוד שכן הוא הגדר מדברי

רב אשי אמר: אפילו תימא רבנן דפיגול אין צריך עיבור צורה, אלא נשרף מיד, כאן צריך עיבור צורה דלא נחשב דחוי מעיקרו, כיון דבעידנא דפלגניהו בהו לאותה עשירית האיפה אין חצי מסוים שמבורר שהוא זה שיקרב ולא החצי השני, אלא אי בעי האי מקריב ואי בעי האי מקריב, ונמצא שכל מחצה מיחזא חזו להקרבה אלא שרק אחר כך נדחה חצי אחד, ולפיכך לא ישרף בלא שיפסל בעיבור צורה.

איתמר: חביתי כהן גדול — כיצד עושין אותן? כיון שנאמר בהן עשיה במחבת, ונאמר בהן גם אפיה בתנור, שנאמר "מורככת תביאנה תפניני מנחת פתים". ועתה דנה הגמרא אם אפיה קודמת או טיגון.

רבי חייא בר אבא אמר רבי חנינא: אופה, ואחר כך מטגנה, כמבואר הטעם להלן.

רבי אסי אמר רבי חנינא: מטגנה, ואחר כך אופה.

תני תנא קמיה דרב נחמן בדין אותן חצאין הנותרים מכהן ראשון בבקר וכהן שני בערב: מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן על ידי לינת לילה, ויצאו לבית השריפה.

אמר ליה רב נחמן: בשלמא מחצה דראשון איחזי להקרבה כאשר הכהן הגדול היה חי והפריש מחצה זה להקרבת בין הערבים, וכיון שנדחה לא ישרף בלא פסול בגופו כדין קדשים, שמשום בזיון אינם נשרפים עד שתעובר צורתו, ולכן צריך עיבור צורה. אלא מחצה שני שנותר ממה שמביא הכהן גדול שנתמנה עתה למה ליה עיבור צורה? והרי מעיקרא לאיבוד קא אתי. שדחוי הוא מעיקרו כיון שאינו עומד להקרבה, ולמה לא ישרף מיד בלא עיבור צורה?

ומשני: **דאמר לך** להצריך בשניהם עיבור צורה מני? **תנא דבי רבה בר אבהו הוא.** **דאמר:** אפילו פיגול שכבר יש בו פסול הגוף טעון עיבור צורה [שלמד בגזרה שוה "עון עון" מנותר, ונותר נפסל בלינה], וכל שכן זה, שרק נדחה, ואין בו פסול הגוף.

שהולכים לאיבוד. [ומה שנשרף, היינו משום שהוא סוכר שעשרון מקדש, וכיון שכן הרי הוא חייב להיות קדושת הגוף וטעון שריפה, ירושלמי שם].

ובקרבן אורה כתב ליישב עוד לפי דברי הרמב"ם, שדעת הרמב"ם שמנחת חביתין היתה י"ב חצאי חלות, אם כן כדי להקריב חצי היה מוכרח לקדש את כולם כדי לעשות י"ב חלות, ורק אם זה שש שייך לקדש חציין. אולם אם זה י"ב חצאין הרי הוא חייב לקדש כולם, ואם כן אין זה קדושת דמים שהרי כדי להקריבו היה חייב לקדש הכל קדושת הגוף.

אבד הרי הוא יכול לפדות את זה? והתוספות כתבו, שזה הפרוש מחצה אבד. והברכת הזבח פירש דברי התוספות, שעצם זה שהוא צריך לפדותו הרי זה נקרא שאבד. אולם הקרבן אורה הקשה על זה מדברי הגמרא בהמשך, שאומרת שניהם יצאו לבית השריפה, וישאר קשה, הרי זה רק קדושת דמים! וביאר הקרבן אורה, שכונת דברי התוספות היא כמו שמבואר בירושלמי שקלים, דהיינו, שאף קדושת דמים של מנחת חביתין הדין הוא שמותר עשירית האיפה הולך לאיבוד, ולכך אף כאן אף שהוא רק קדושת דמים, הרי הוא כמו מעות

משמע שתהא נאה.

תנן התם: הביתי כהן גדול — לישתן, ועריכתן, ואפייתן — בפנים העזרה דכיון שנתקדשה הסולת בכלי של חצי עשרון דהוא כלי שרת שנמשח, אין מוציאין אותה [מה שאין כן בשאר מנחות שאפשר לעשות בחוץ משום שמדידתן היא בכלי עשרון, ועשרון לא נתקדש] ודוחות את השבת, ככל קרבן שקבוע לו זמן.

והוינן בה: **מנא הני מילי** שאפייתן דוחה שבת, ולמה שלא יאפה מאתמול?

אמר רב הונא: משום שכתוב "תופיני", ואנו דורשים: **תאפינה נאה!** שתהא נאה גם לאחר אפיה, בשעת הקרבה, **ואי אפי לה מאתמול, אינשפה לה** [היא מתנפחת ברוח] ומשתנה צורתה, ואינה יפה.

מתקיף לה רב יוסף: וכי משום כך יש לאפותה בשבת? יאפנה בערב שבת, וכדי שלא תתנפה **אימא דכביש ליה בירקא,** יטמננה בירקות, כדי שלא תשלוט בה הרוח?!
ומביאה הגמרא מקור אחר לאפייתה בשבת:

דבי רבי ישמעאל תנא: אנו לומדים זאת, ממה שכתוב "על מחבת בשמן תעשה". ואנו דורשים: **"תעשה" ואפילו בשבת, "תעשה" ואפילו בטומאה!**

אביי אמר: זה שהיא נאפית בשבת הוא

אמר רבי חייא בר אבא: כוותיה דידי מסתברא, שאופה ואחר כך מטגנה, שנאמר "תופיני", ואנו דורשים את זה בלשון ראשי תיבות, כמו "תאפינה נאה" שתהיה נאה בשעת אפייתה, ואם מטגנה תחילה הרי היא משחירה מן השמן ומן המחבת ואיננה נאה.

רבי אסי אמר: כוותיה דידי מסתברא, שמתגנה ואחר כך אופה, שנאמר "תופיני" ואנו דורשים כמו "תאפינה נא", שתהא מבושלת מעט בשעת אפייתה [נא" הוא לשון בישול מועט, כנאמר בקרבן פסח "לא תאכלו ממנו נא"], ועל ידי הטיגון היא נעשית תחילה "נא", ואחר כך אופה.

כתנאי, שחולקים במחלוקת זו:

"תופיני" — **תאפינה נא** [זו דעת תנא קמא].
ונמצא, שהוא סובר מטגן ואחר כך אופה.

רבי אומר: תאפינה נאה. שאופה קודם הטיגון.

רבי דוסא אומר: תאפינה רבה, אפיות הרבה [וזו דעה שלישית, שלא נזכרה בדעות האמוראים לעיל].

ומבארין: רבי דוסא אית ליה "נא" ואית ליה "נאה". ולפיכך יאפנה תחילה בלא שמן, ולא כל צרכה, קודם הטיגון, כדי לקיים תאפנה נאה, ומטגנה, ולאחר מכן גומר אפייתה כל צרכה, לקיים תאפנה נא. (23) (24)

ומביאה הגמרא דרשה נוספת, ד"תופיני"

23. כן פירש רש"י בפירוש הראשון.

24. הרמב"ם כתב בסדר עשיית מנחת חביתין "ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על

המחבת בשאר רביעית השמן שלה". ומבואר בדברי הרמב"ם שעושה טיגון לאחר אפייה, והאפייה בעצמה אינה אלא מעט ואינו אופה אותה שוב כדעת רש"י.

משום דאמר קרא "סלת מנחה תמיד". הרי היא כמנחת תמידין, מה מנחת תמידין דוחה שבת [שכתוב גבי שבת "על עולת התמיד"] אף זו דוחה שבת.

רבא אמר: מה טעם לא תאפה מאתמול, לפי שכתוב "על מחבת בשמן תעשה", מלמד שטעונה כלי שרת לאפייתה, ואי אפי לה מאתמול הרי איפסיל ליה בלינה, כיון שכבר נתקדשה בכלי שרת באפייתה, וכמו ששינו במסכת מעילה, שהמנחות משקדשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה ואם כן מוכח מזה שאפייתה בשבת כדי שלא יפסל בלינה⁽²⁵⁾.

תניא בברייתא כוותיה דרבא: מזה שכתוב "על מחבת", מלמד שטעונה כלי.

וממשיכה הברייתא לדרוש את הפסוק הזה:

מזה שכתוב "בשמן" — לחוסוף לה שמן.

וכמבואר להלן מהי ההוספה.

ואיני יודע כמה נחשב להוספה, הריני דן: נאמר כאן "שמן" במנחת חביתין, ונאמר להלן במנחת נסכים של כבשים של תמיד "ועשרון סלת כלול בשמן", מה להלן במנחת נסכי התמיד וכן בכל נסכים של כבשים כתוב שם "רבע ההין" דהיינו שלשת לוגין לעשרון סולת, אף כאן בחביתין שלשת לוגין לעשרון סולת, ולפי זה נלמד דרובי שמן היינו שלשת לוגין, ושלא כמנחת נדבה, שדינה יבואר להלן.

או בלך לדרך זו בלימודך, ותלמד ממנחת נדבה: נאמר כאן בחביתין שמן, ונאמר גם במנחת נדבה "ויצק עליה שמן", מה להלן לוג אחד לעשרון [כמו שלומדים לקמן בפרק שתי מידות מזה שכתוב [ויקרא יד, כא] "ועשרון סלת אחד כלול בשמן למנחה ולוג שמן"] אף כאן לוג אחד.

שרת לא מקדשין שלא בזמן, דהיינו אם קידש לחם הפנים בערב שבת לא קידשו השולחן כיון שזמן הסידור הוא בשבת, ואם כן הרי יכול לעשותו במחבת ולא יפסל בלינה כיון שלא קידשו המחבת שהרי זמן האפייה הוא בשבת. ותירצו התוספות, שכיון שכתבה התורה שיעשה את זה במחבת, אם כן מבואר שהמחבת מקדשת בכל אופן, ולכך אף שהוא יקדש שלא בזמנו גם תקדש המחבת שכן הוא דין התורה שהמחבת מקדשת.

עוד תירצו התוספות שכיון שאי אפשר לקדש אותה בשבת אם כן זה נחשב הזמן שלה ואין זה נחשב שלא בזמנו ולכך הכלי שרת יקדש אותו. ובקרבן אורה כתב ליישב, שכל הדין שכלי שרת לא מקדשין שלא בזמן היינו רק במקום שאין זה הזמן של הדבר כגון בלחם שזמן

והכסף משנה פירש שהרמב"ם פסק כרבי דוסא, ודעת הרמב"ם, שביאור דברי הגמרא שתאיפנה נא ונאה היינו נאה שיהא הטיגון לאחר האפייה, ונא פרושו, שהאפייה בעצמה תהא מועטת, ולא כפרוש רש"י שהאפייה תהיה בדבר מבושל מעט ואופה אותה פעמים הרבה, אלא שהאפייה בעצמה תהיה מועטת, ולכך סבר הרמב"ם שאופה אותה רק מעט שזה פרוש דברי הגמרא תאיפנה נא.

25. התוספות ביארו שכונת דברי רבא שיעקר דחיית שבת נלמד מתעשה או מהרי היא לך כמנחת תמידין, רק שהסיבה שאף האפייה דוחה שבת היינו משום שאי אפשר לעשותו מערב שבת משום שהוא יפסל בלינה. והקשו התוספות, שהרי מבואר לקמן שכלי